

James Thurber (8. 12. 1894 Columbus /stát Ohio/ – 2. 11. 1961 New York)

Americký spisovatel humorista a také novinář a karikaturista.

James Thurber pocházel z **úřednické rodiny**. Svůj život měl komplikován **zraněním oka** z dětské hry s lukem a šípy: ztráta vidění jednoho oka přerostla po letech ve vážné oslabení i oka druhého.

Thurber nejprve krátce pracoval jako úředník, ale brzy se stal **novinářem** a od r. 1927 působil v redakci tehdy nového a záhy velmi populárního **humoristického časopisu *The New Yorker*** (Newyorčan): měl velký podíl na tom, že se tento týdeník stal ve svém žánru špičkou americké produkce. Své povídky Thurber doprovázel vlastními ilustracemi, jejichž výstižnost vychází z groteskně zjednodušené kresby. Když v r. 1933 z redakce odešel, aby se především věnoval samostatnému spisovatelství, zůstal jejím významným přispěvatelem.

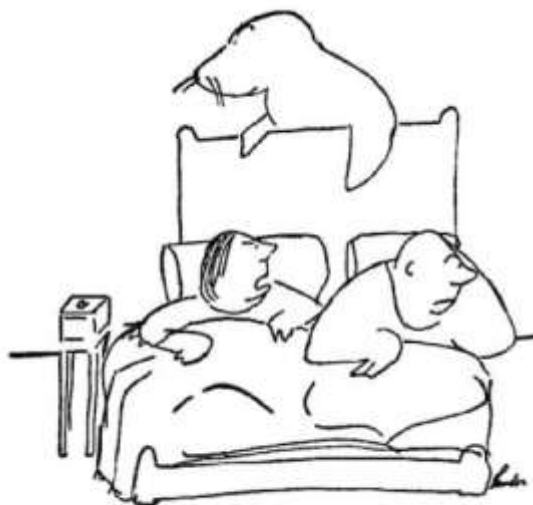
Thurber psal **povídky**. Jeho hlavním tématem je **život městských příslušníků střední třídy**, kteří obtížně zápasí s obecnou atmosférou soutěživosti, s rozšířenou touhou po společenské prestiži i s autoritativním chováním svých manželek. **Intelektuálně laděným humorem**, někdy přecházejícím v ostrou společenskou **satiru**, se zařadil mezi nejlepší americké humoristy; v pomyslném žebříčku žánru bývá řazen za Marka Twaina, dosáhl také mezinárodní obliby. Od r. 1952 byl prakticky slepý, čímž skončila jeho dráha kreslíře, avšak v literární práci vytrval.

Byl dvakrát ženatý: s první manželkou Altheou v letech 1922 – 1935 (narodila se jim dcera, manželství skončilo rozvodem), s druhou manželkou Helen od r. 1935.

Některá díla:

Povídkové soubory **Muž ve středním věku na létající hrazdě** (The Middle-aged Man on the Flying Trapeze; 1935), **Thurberův karneval** (The Thurber Carnival; 1945), **Bajky pro naši dobu** (Fables for Our Time; 1940; pokračování 1956), **Třináctery hodiny** (The Thirteen Clocks; 1950);

České povídkové výběry **Zmatený muž na hrazdě** (1948), **Karneval** (1970), **Filozof a ústřice** (1988), **Třináctery hodiny a dvě další pohádky** (2008).

**"Dobrá, at' je tedy po tvém:
slyšel jsi tulení štěkot."**

http://a4.files.biography.com/image/upload/c_fit,cs_srgb,dpr_1.0,h_1200,q_80,w_1200/MTIwNjA4NjMzOTkwMDUINDM2.jpg

http://www.newyorker.com/wp-content/uploads/2011/12/120102_cn-seal-bark_p465.jpg

James Thurber (1894 – 1961): Pánovi je zima (The Gentleman Is Cold)
(z povídkového souboru *Muž ve středním věku na létající hrazdě*; 1935)

V prvních chladných listopadových dnech jsem se stal předmětem velmi kousavých a nepříjemných poznámek svých přátel a kolegů, a sice proto, že jsem chodil v tom fukěři po ulicích města bez klobouku a bez kabátu. Jednoho dne se na mě dokonce utrhla nějaký úplně neznámý chodec: „Vemte si klobouk a kabát!“ Lidi to zřejmě popuzovalo. Nenápadně začali naznačovat, a někteří mi to řekli docela otevřeně, že se prostě snažím vypadat podivně a úplně odlišně, jen abych na sebe upoutal pozornost. Tato obvinění nabyly na ještě větší hořkosti, když mi začínaly narůstat dlouhé vlasy, protože jsem si je věčně zapomínal dát ostříhat. To je jasné, prohlašovali mí přátelé, ten po městě chodí a zmrzá a dělá ze sebe chudáka jen proto, že chce, aby se lidé šťouchali lokty a říkali: „Hele, tamhle jde Jacob Thurman, ten výstřední esejist!“

Avšak tato obvinění neměla a nemají žádné opodstatnění. Mám své důvody, a solidní důvody, proč nechci a ve skutečnosti nejsem ani schopen nosit svrchník. A mám stejně vážné důvody, proč nenosím klobouk, ale ty zde nemusím detailně rozebírat. Asi před týdnem mě však ty nejspíše poznámky a jedovaté narážky mých bližních dohnaly tak daleko, že jsem si kabát přece jen oblékl (klobouk jsem nemohl najít a nový jsem si nebyl ochoten jít koupit, protože když si klobouk zkouším, dívám se do toho trojdílného zrcadla, jaká mívají v kloboučnictvích, a najednou vždycky spatřím svůj kukuč z takového úhlu, že si připadám jako nezuživý profesor botaniky, který je stejně ztracený jako já). Svrchník, který jsem zakoupil roku 1930 po krátké a předem prohrané bitvě s prodávacem, jenž měl jednak pusou pořádně proříznutou a jednak byl podstatně vyšší než já, tedy tenhle svrchník mi vůbec nesedí a nikdy neseděl. To je taky jeden z důvodů, proč jej nerad nosím. Dalším důvodem je skutečnost, že nemá knoflíky (žádné neměl už po prvním týdnu), a když proti člověku fouká vítr, dá se zvládnout jen s nesmírným úsilím. No a v takovém fukěři jsem vždycky popadl oběma rukama klobouk, takže jsem kabát přestal vpředu držet, aby se nerozvíral, a v tu ránu se celá ta věc kolem mě nadula jako plachty na lodi. A právě když jsem se jednou takto snažil drapnout klobouk (a o zlomek vteřiny jsem se opozdil a nechtyl jej), srazil jsem si brejle a nejen že se kolem mě přímo na rohu Páté avenue a 44. ulice rozpoutal svrchníkový uragán, ale navíc jsem si neviděl ani na špičku nosu. Lidi se dokonce houfně zastavovali a můj zápas se zaujetím sledovali, i když se nenašel jediný člověk, který by mi byl ochoten pomoci. Až když se dosyta vysmáli, zvedla nějaká žena moje brejle ze země a podala mi je. „Nate, tady máte brejle,“ chichotala se celá rozjívěná, jako bych byl policejní kobyla s dámským slamákem na hlavě. Nasadil jsem si brejle, popadl jsem vpředu oba konce svrchníku a odkráčel jsem s takovou důstojností, jakou jsem byl v té chvíli s to vůbec nasadit: tu hučku jsem nechal poletovat po ulici pod koly vozidel.

Svrchník jsem si však nakonec přece jen oblékl: poprvé to bylo dvacátého prosince. Je jako cent a šedivý a vypadá jako psí kotec, protože poutko na límci se utrhlo a kabát zůstal ležet celý rok na podlaze v šatně. Sněhl jsem jej z hotelového pokoje dolů do haly a začal si jej oblékat, teprve když jsem dorazil k otáčecím dveřím, co vedou přímo na ulici. Sotva jsem se nasoukal do jednoho rukávu, popadl mě někdo najednou zezadu, čísi ruka vystřelila zespoda pod kabát, ryla mi prudce za sako, až jsem se zapotácel a téměř zadušen jsem padl do náruče hotelového vrátného, který se mi snažil pomoci s oblékáním. Je to mohutně stavěný chlap a nesnáší, aby někdo odpíral jeho drobné pozornosti a úslužnosti, anebo se mu dokonce chtěl do nich plést. Pravda je, že mě sice na zem nepovalil, ale zatočil se mnou jako s čamrdou.

Z hotelu jsem šel v příšerně rozrušeném stavu myslí k svému holiči, a zrovna když jsem sahal do kapsy svrchníku pro cigarety a pro sirky, někdo jej ze mě zezadu strhl. Provedl to s maximální urputností, ale naprosto neodborně pucifousův portýr a čistič bot, černoš, který se v Joeově oficíně plíží zezadu k lidem a strhává z nich kabáty. Tenhle chlap sice není tak mohutně stavěný jako ten lamák z hotelu, ale je jako živé stříbro a ve výborné kondici. Navíc na sobě žádný svrchník neměl a

člověk, co na sobě svrchník má, je proti člověku, co na sobě žádný svrchník nemá, při zápasu v nesmírné nevýhodě. Tenhle portýr je taky posedlý taháním za kabát a patří k odrůdě těch popotahovačů za pláště, kteří vám do něho nejdřív pomohou a pak vám pod něj zajedou a trhnou vám pod kabátem za sako tak divoce, že vám límec od saka úplně vyjede ze svého normálního místa kolem krku a vy si rázem připadáte jako onuce a ubožák. S tím se ale nedá dělat vůbec nic jiného, než chlapovi strčit diško.

Avšak to moje staré známé trápení nastalo teprve onoho večera, kdy jsem s několika velice dobrými přáteli šel do jedné výborné restaurace: bylo to trápení s vytrženou podšívku. Po večeři pomáhal pánské společnosti do kabátů jeden z oněch štíhlých mlčenlivých číšníků s chladnými rybíma očima, jaké mívají výtvarní kritikové. Velmi obratně mi pomohl do pravého rukávu svrchníku, načež jsem levou ruku hladce strčil pod podšívku druhého rukávu. Zajet rukou pod vytrženou podšívku ve svrchníku, když na vás přitom civí dav lidí, ať už přátel či naprosto neznámých individuí, a muset přitom snášet stále ledovější a ledovější pohled pachticího se číšníka, to je prostě příšerná zkušenost: větší ponížení snad nemůže ona část Spojených států, nosící kalhoty, vůbec zažít. Když jsem se z té překérní situace nakonec přece jen dostal, a když se mi podařilo prorazit rukávem, nemohl jsem najít ani floka na spropitné, ani těch pitomých deset centů. Nechci na tu příhodu radši vůbec vzpomínat.

Z restaurace jsme šli do divadla a tam na mě vystrčil svou hrůzostrašnou hlavu opět další důvod, proč nerad nosím svrchník a proč jej nikdy nosit nebudu. Když jsem si plášť totiž sundával, svlékl jsem si s ním i sako od smokingu a zůstal jsem tam stát v hale nacpané svátečně oděnými návštěvníky jen tak v košili, přičemž mi průramky vesty jasně vykukovaly šráky. A šatnáři pracují tak rychle, že svrchník se rázem ocitl až někde v nejzazším koutě šatny, a než jsem se vůbec na něco zmohl, zmizel pod kupou dalších kabátů. Oněch osm nebo deset vteřin, jež uplynuly, než jsem se saka opět dopravoval, patří k nejpříšernějším okamžikům mého života. Vzpomínám si snad jen na jediný horší zážitek: totiž na onu chvíli, kdy se mi otevřel uprostřed vozovky na Madison Avenue kufr, zrovna když jsem pospíchal na Grand Central, abych chytil vlak.

Snažil jsem se přejít tu epizodu se smokingem nonšalantně a jako by se nechumelilo, ale zmohl jsem se jen na jakýsi křečovitý úškleb v zarudlém obličejí, jakému žádný opravdový džentlmen, který se ve společnosti pohybuje se suverénní jistotou, nedovolí proniknout do své fyziognomie. Zalovil jsem po cigaretách, ale zjistil jsem, že jsem je nechal v kapse svrchníku, takže abych měl co dělat s rukama – lidé na mě pořád ještě civěli a uculovali se –, vytáhl jsem s grácií z kapsičky smokingu úhledně složený kapesník, načež jsem jej roztřepal a k svému šoku jsem objevil, že je to bílá hedvábná ponožka. Když jsem se totiž naposledy oblékal k večeři, nemohl jsem žádný čistý kapesník najít a srovnal jsem si ji do smokingové kapsičky tak, že vypadala jako kapesník. Tehdy jsem se samozřejmě měl moc dobře na pozoru, abych ji z kapsičky nevytáhl. Vtloukl jsem si to do hlavy tak, že jsem si to celý večer úporně opakoval, ale od té doby uplynulo několik večerů a já na tu ponožku zapomněl jako na smrt.

S těmihle všemi ponižujícími fakty bych byl nikdy nevyrukoval, nebýt skutečnosti, že i ty osoby, které mě velice dobře znají jako skromného a neokázalého člověka, začaly věřit, že chodím po městě bez svrchníku jen proto, abych budil stejný dojem výstředníka jako Oscar Wilde se svou slunečnicí anebo Sean O'Casey se svým hnědým svetrem. Chci se prostě cítit po duševní stránce úplně klidný a léta zkušeností mě naučila, že duševně klidný být nemohu, když na sobě mám svrchník. Bůhsámví že chodit bez svrchníku v krutém nečase je zdrojem nejružnějšího ponížení a újmy, ale i když ke mně občas na ulici přistoupí laskavá stará dáma a podaruje mě almužnou, není to vůbec nic ve srovnání s hrůzami, které jsem musel podstoupit, když jsem nosil svrchník, anebo když jsem se jej nosit snažil.

James Thurber, Filozof a ústřice (český výbor povídek), Praha 1988, strany 9 – 13. Přeložil Radoslav Nenadál.

Poznámky a vysvětlivky:

avenue [ævənju:] – široká, elegantní třída amerického velkoměsta (v této povídce jde o New York); **čamrda** – otáčivý knoflík (na oděvu); **diško** – (francouzsky *à discrétion* = *podle libosti*) původně *diškrece* = *spropitné* (dobrovolná peněžitá odměna navíc, nejčastěji číšníkům); **epizoda** – drobný vedlejší příběh ve větším literárním díle; **esejista** – (fr. *essai* = *pokus*) autor esejů, tedy textů pojednávajících osobitým, duchaplným způsobem o zajímavých otázkách kultury, veřejného života a podobně; **fyzionomie** – podoba či výraz obličeje; **grácie** – elegance (Grácie byly starořímské bohyně blaženosti, rozkvětu a půvabu); **Grand Central** [grænd sentrəl]; **individuum** – jedinec, často v hanlivém významu jako člověk pochybný nebo podezřelý; **Madison Avenue** [mædisn ævənju:]; **Sean O'Casey** [šo:n əu'keisi] (1880 – 1964) – irský, anglicky píšící dramatik, autor komedií s vážným podtónem; **onuce** – kus látky k ovinutí chodidla (namísto punčoch); **portýr** – vrátný; **smoking** – pánský společenský oblek, obvykle černý, s klopami potaženými lesklou hedvábnou tkaninou; **šráky** – šle, kšandy; **Jacob Thurman** [džeikəb θə:mæn]; **Oscar Wilde** [oskə waild] (1854 – 1900) – irský, anglicky píšící spisovatel, svým životem i dílem proslul jako vtipný a zároveň provokující pozorovatel soudobých společenských poměrů.